محسن ناصری *

نظام احسن و تحقیق

مقدمه :

در کنار پیشرفتهای حیرت‌انگیز طب نوین که بطور عمده بر تکنولوژیهای پیچیده و گرانبها استوار است، افقی دیگر فرا روی پویندگان راه عالم پزشکی جلوه می کند: گرایش به طبیعت و بهره گیری از مواهب طبیعی برای رفع آلام بشر. اگر چه باور عمومی پزشکان بر محور طب نوین استوار است اما طرفداران «فیتوتراپی» نیز رو به افزایش است و این پدیده‌ای ملموس در کشورهای صنعتی پیشرفته محسوب می‌شود.

مقاله حاضر حاصل تلاش یکی از دانشجویان علاقمند پزشکی است که ضمن پذیرش طب کلاسیك، دیدگاه دوم را نیز دارای ارج واعتبار میدانند. درج این مقاله در «ماهنامه رازی» به قصد گشودن باب مباحثه در این زمینه و زمینه‌های مشابه صورت گرفته است.

سردبیر

* دانشجوی سال پنجم پزشکی ـ دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

برای راه‌یابی به حریم لطائف و ظرائف

جهان آفرینش، «ایمان به‌نظام احسن» ضروری و واجب است. ایمان به اینکه هر چیزی در جهان آفرینش بهترین است و بهتر از آن ممکن نیست، زیرا آفریننده جهان، حکیم و علیم است. بنابراین به‌جهان آفرینش و موجودات آن باید به‌عنوان آیات و الگوهای الهی نگریست و در آنان دقت و تفکر کرد تادرس گرفت.

در زمینه تحقیقات پزشکی و دارویی اگر ما به‌جهان به عنوان «نظام احسن» بنگریم، و اطمینان داشته باشیم موجودات جهان هستی اعم از انسان، گیاهان، جانوران و... به بهترین صورت آفریده شده‌اند، راه‌های بسیاری بر ما

○ پس از استخراج ویتامین P از آب لیمو، دانشمندان پی بردند که بیماری اسکوربوت در حقیقت محرومیت از ویتامین‌های C و P است.

گشوده خواهد شد و مسیر تحقیق هموار خواهد گردید. برای توضیح مطلب بهتر است به مثال‌های زیر توجه شود:

۱ـ پس از تهیه دیگوکسین از طریق سنتتیك معلوم گردید، که عصاره گیاهی گل‌انگشتانه بر دیگوکسین سنتتیك ارجحیت دارد و عوارض کمتری از خود ظاهر می‌سازد که علت آن را اینطور توضیح می‌دهند: در عصاره گیاهی گل‌انگشتانه علاوه بر ماده موثره دیگوکسین، ماده‌ای به نام ساپونین وجود دارد که با ایجاد تغییرات موجب می‌شود تا فرآورده گیاهی (جوشانده گل‌انگشتانه) با دوزهای

کمتر اثرات درمانی خود را ظاهر سازد. در اینجا جالب است به قسمتی از سخنرانی دکتر گل گلاب توجهی داشته باشیم: «مطالعات عمیق دانشمندان بیولوژی هنوز هم استفاده از خواص دارویی گیاهان را به وسیله استعمال خود گیاه در شرایط مخصوص بر استعمال مواد استخراج شده از آنها یا موادی که به طریق ترکیبی ساخته می‌شوند ترجیح می‌دهند ـ یکی از پزشکان مشهور لندن برای ناراحتی‌های موقتی قلب نگارنده دستور داد که از برگ دیژیتالین استفاده کنم و چون می‌دانست که تاحدی با گیاه‌شناسی سرو کار دارم یادآوری کرد که دیژیتالین دارویی و ترکیبات دیگر آنرا بکار نبرم که اثر خود گیاه را نخواهد داشت. توضیحات او هم قانع کننده بود زیرا معتقد بود استعمال خود گیاه به علت داشتن مواد دیگری از قبیل ساپونین اثر سمی دیژیتالین را کم می‌کند ولی خواص آنها را روی قلب از میان نمی‌برد ـ در اروپای مرکزی به پزشك متخصص دیگری رجوع کردم یکی از محصولات دارویی دیژیتال به نام دیگوکسین را تجویز کرد که ساخت کارخانه‌های انگلیس بود. امتحانات بعدی ثابت کرد که طبق گفته‌های پزشك انگلیسی اثر برگ دیژیتال بهتر بوده است».

۲ـ کومارین: کومارین بعنوان داروی ضد انعقاد در درمان اختلالات مختلف قلبی عروقی کاربرددارد، واین یکی‌دیگراز مواردی است که نشان‌دهنده برتری آفریده خداوند بر تقلید بیشتر است. ازعوارض مهم این دارو خونریزی‌های مختلف داخلی است که مصرف آن را دچار مشکل می‌سازد و گاهی مانع ادامه مصرف می‌شود. کومارین ابتدا از تجزیه شیمیایی گیاه اکلیل الملك بدست آمد و سپس بطور خالص مورد استفاده قرار گرفت. مقایسه کومارین و عصاره اکلیل الملك نشان داده است که خواص درمانی هر دو یکی است، در حالیکه عوارض جانبی کومارین در عصاره اکلیل الملك وجود ندارد. دکتر هانری لکلر پدر طب گیاهی فرانسه در کتاب «درمان بیماریها به وسیله گیاهان دارویی» می‌نویسد: «کشف دیکومارول که دانشمندی به نام Link در سال ۱۹۴۱ آنرا از اکلیل الملك جدا کرده است و آمریکایی‌ها خاصیت ضد انعقاد خون آن را نشان داده‌اند باعث شد که بعضی از پزشکان گیاه مزبور را به بیماران مبتلا به فلبیت، پری‌فلبیت و انفارکتوس میوکارد تجویز کنند و من به بیمارانی که لازم باشد مدت طولانی آنتی‌بیوتیك مصرف کنند به دلیل اینکه معالجات طولانی بعضی آنتی‌بیوتیك‌های تزریقی میتواند عوارض عروقی ایجاد کند برای

○ در عصاره گیاهی گل انگشتانه علاوه بر ماده مؤثره دیگوکسین، ماده‌ای بنام ساپونین وجود دارد که با ایجاد تغییراتی موجب می‌شود که فرآورده گیاهی (جوشانده گل انگشتانه) با دوزهای کمتر، اثرات درمانی خود را ظاهر سازد.

پیشگیری از چنین عوارضی به آنها تنتور اکلیل الملك به مقدار روزانه ۴ تا ۶ گرم می‌دهم و به این ترتیب در حقیقت همان دیکومارول را

۳ـ و اما مورد سوم مقایسه اثرات ویتامین C سنتتیك و منابع طبیعی ویتامین مانند آب‌لیمو و کلم می‌باشد. پس از مشاهده بهبود در بیماران

داده‌ام با این تفاوت که ضررهای دیکومارول در اکلیل الملك نیست ولی خاصیت کم کردن قابلیت انعقاد خون را دارد».

مبتلا به اسکوربوت بعلت مصرف سبزیجات و میوه‌جات تازه دانشمندان به وجود ویتامین C پی‌بردند ولی بزودی معلوم شد عصاره‌های

گیاهی حاوی ویتامین C دارای اثر بیشتری از ویتامین C سنتتیك است و بدین ترتیب ویتامین دیگری کشف گردید که در عصاره گیاهان حاوی ویتامین C وجود داشت ولی طبیعتاً در کردند و با حالی غرور آمیز به خود گفتند که اینك بشر بر طبیعت چیره شده است و می‌تواند جانشین آن گردد، در آزمایشگاه ویتامینی بسازد که بدن قادر به سنتز آن نیست و دیگر

○ دانشمندان پی بردند که آب لیمو با کلم بهتر از مخلوط ویتامینهای P و C می‌تواند در رفع اختلالات بیماری اسکوربوت مؤثر باشد، زیرا با آزمایش‌هایی پی بردند که برای تأثیر بیشتر این ویتامین‌ها وجود بعضی یونهای فلزی بویژه مس لازم است و یون مس به مقدار مناسب در کلم وجود دارد.

ویتامین C خالص دارویی وجود نداشت. ادامه مطلب را از کتاب «دارو، مسئله پزشکی قرن» تألیف استاد دکتر سیدجلال مصطفوی * ریاست «بنیاد پزشکی ابن‌سینا» ** می‌خوانیم: «در اثر این اکتشافات پی‌درپی، همراه با دریافت جوائز نوبل و بویژه پس از سنتز ویتامین C به صورت خالص، دانشمندان گردن برافراشتند و سینه سپر برای درمان بیماری‌ها به استمداد از طبیعت نیازی ندارد. غافل از آنکه این نخستین خطای آنها در مورد ویتامین C بوده زیرا اولاً سن گیورگی در سال ۱۹۳۶ نشان داد که ویتامین C مصنوعی اختلالات عروقی بیماری اسکوربوت را بطور کامل بهبود نمی‌بخشد در حالی که آب‌لیموترش موجب بهبود این اختلالات می‌گردد و ثانیاً در جنگ جهانی دوم به تجربه ثابت گردید که قرص‌های ویتامین C خالص، حتی به مقدار زیاد، قادر نیست اختلالات عروقی سربازان شوروی را که در محاصره آلمانی‌ها به اسکوربوت دچار شده بودند برطرف سازد ولی پس از شکستن حلقه محاصره، با خوردن کلم تمام عوارض برطرف گردید. سن گیورگی ماده‌ای از آب‌لیمو استخراج کرد و آن را ویتامین P نامید که ماده‌ای است با ساختمان فلاونون و موجب افزایش مقاومت مویرگی می‌گردد. پس از آن دانشمندان پی بردند که بیماری اسکوربوت در حقیقت محرومیت از ویتامین‌های C و P است.

* دکتر سیدجلال مصطفوی پزشك و مهندس شیمی صاحب تألیفات چند از جمله «لزوم نهضت در مبانی طب جدید»، «مقایسه طب قدیم ایران با پزشکی نوین» با همکاری دکتر پاکدامن، «جبر و مقابله خیام» و تصحیح «ذخیره خوارزمشاهی» می‌باشند.

** «بنیاد پزشکی ابن‌سینا» که بدستور مقام معظم رهبری به‌هنگام تصدی ریاست‌جمهوری تأسیس گردید و هیئت امنای آن عبارتند از «وزیر بهداری، وزیر فرهنگ و آموزش عالی، رئیس کمیسیون بهداری مجلس شورای اسلامی، رئیس دانشکده پزشکی دانشگاه تهران، رئیس دانشکده داروسازی دانشگاه تهران و مشاور عالی و سرپرست نهاد ریاست جمهوری».

سن گیورگی گاهی ویتامین C را به نام ویتامین C_1 و ویتامین P را به نام ویتامین C_2 می‌نامید. بعدها اگر چه دانشمندان، در راه اکتشافات خود گامی جلوتر گذاشته و برای درمان

• بهتر است بجای اینکه تقلید ناقص از طبیعت داشته باشیم و سپس راه خود را از طبیعت جدا کنیم، شاگرد و متعلم واقعی طبیعت باشیم.

بیماری اسکوربوت موفق‌تر شده بودند ولی باز مرتکب خطا شدند و به غلط تصور کردند کار به پایان رسیده و مخلوطی از ویتامین P و C قادر است تمام اختلالات ناشی از اسکوربوت را برطرف سازد، حال آنکه چنین نبود و بعداً بر دانشمندان ثابت شد که آب‌لیمو یا کلم بهتر از مخلوط این دو ویتامین می‌تواند در رفع کلیه اختلالات مؤثر باشد، زیرا با آزمایشهایی پی بردند که برای تأثیر بیشتر این ویتامین‌ها وجود بعضی از یون‌های فلزی بویژه یون مس لازم است و یون مس به مقدار مناسب در کلم (یا سایر فرآورده‌های طبیعی) وجود دارد. به دلایلی که در ذیل ذکر خواهیم کرد، هیچ آزمایشگاهی تاکنون هرگز قادر نبوده و بعداً هم نخواهد بود که آن مقدار مناسب را با دقتی که در محصولات طبیعی وجود دارد بطور صناعی بسازد».

بعضی مثالهای دیگر در این رابطه عبارت از: برتری سالیسین موجود در عصاره بیدسفید بر آسپرین سنتتیك و برتری شگفت‌انگیز شیرمادر بر شیرهای صناعی و همچنین برتری افدرین طبیعی بر افدرین شیمیایی می‌باشد.

نتیجه‌گیری: بهتر است بجای اینکه تقلید ناقصی از طبیعت داشته باشیم و سپس راه خود را از طبیعت جدا کنیم، شاگرد و متعلم واقعی طبیعت باشیم و با موریس مترلینگ همصدا شویم، آنجا که می‌گوید: «فکر تمام نوابغ دانشمندان را از آغاز تاریخ تا امروز در یك مغز جمع کنید و از صاحبش درخواست نمایید که با قدری خاك، آب و روشنایی آفتاب کاری که یك ساقه لوبیا می‌کند به انجام رساند. مطمئناً او قادر به انجام این کار نخواهد بود» و همچنین در سخن دکتر Taylor استاد دانشگاه Austin از Texas بیاندیشیم در آنجا که می‌نویسد: «از اواخر قرن نوزدهم به اینطرف اسرار درونی اسانس‌های معطر گیاهی فاش شد و بتدریج معلوم گردید که این اسانس‌ها مخلوطی از ترپن‌ها، الکل‌ها، استرها، آلدئیدها، ستون‌ها، فنل‌ها و غیره ساخته شده و هر روز آنقدر ترکیبات تازه در آنها کشف می‌شود که اگر همه شیمیست‌های جهان با هم کارکنند تا هزار سال دیگر نیز هرگز نخواهند توانست اسانس‌های مزبور را از راه سنتز بدست آورند».

مآخذ:

۱- مصطفوی، دکتر جلال، پاکدامن، دکتر ابوالقاسم
مقایسه طب قدیم ایران با پزشکی نوین

۲- مصطفوی، دکتر جلال
دارو مسئله پزشکی قرن - انتشارات کیهان - صفحه ۲۲۹ - سال انتشار ۱۳۶۵